

Ve'l Asr Wa'l- 'Asr

Mehmet KIRTORUN*

“putları görkemli zamanın; kurbanlarını küçültüp
minyatür tanrıları ile helalleşenler
kuş bırakmadılar ağaç dallarında
gök bırakmadılar salıncaklarda...”¹

İnsanın kendini anlamlandırma/konumlandırma ihtiyacıyla başlayan “tarih oluşturma süreci”, geçmiş zaman ve mekânla ilintili hâle getirerek kendi hikâyesini oluşturur. Bu hikâye, hakikati örtüp, gerçeği aslı olmayanla karıştırdığı gibi toplumlara moral veren bir nüanslar bütünü de olabilir. Bizse; tarihin bu illüzyonlu görüntüsüne bulunduğumuz konuma göre seyirci oluruz.

Efsaneler, Grek-Roma, İslam ve Aydınlanmacı tarih görüşleri, bir toplumu millet yapan mitoslar, simgeler, doğa ve doğaüstü olayları “tarihî gerçek” olarak bize aktarır.

Her millet, dünyanın merkezinde bulunduğunu iddia ederken ulvî olanla psikolojik olarak organik bir bağ kurmak istemektedir. Kuşandığı bu kutsiyet, mekân ve zaman üzerinden bir şuur verir tabilerine.

Nesebini kıymetli ve üstün gören babalar, dedelerine işte böyle atıfta bulunmaktadır.

Kutsal mekân; Hint mitolojisinde Meru dağında, İran'da Hara Dağı'nda, Mezopotamya'da ise Ülkeler Tepesi'nde Tanrılar buluşur... Her birinin iddiasından kutsal kimlikler türetilir ve kusursuz cennetlerinden bir medeniyet doğar.

* mehmetkirtorun@gmail.com. ORCID ID: orcid.org/ 0000-0001-5939-6562

Tarihin başlatıldığı zaman kutsaldır; gerçeğin (ilahî olanın) aslı olmayan(batıl)la karıştığında mekânı, bu zamanla mezceder.

Hristiyanlara göre, İsa'nın çarmıha gerildiği ve yeniden ineceği zirvenin adı Golgotha'dır. İsrailoğulları'na göre, Filistin yüksek bir ülke olduğu için tufan sırasında sular altında kalmaz. İslam gelenekçiliğine göreyse, dünyanın en yüksek yeri Kâbe'dir. Çünkü kutup yıldızı, onun gökyüzünün merkezinin karşısında bulunduğuna tanıktır.²

Ve eril mekân ile dişil zamanın birleşmesi bir lideri doğurur:

Eski İran şahlarının Ferreizedi (Allah'ın gücü), Japon krallarının güneş evladı oluşu, vaizler tarafından Fransa krallarının Allah'ın gölgesi olarak nitelendirilişi, eski Mezopotamya ve Çin'deki padişahlara yapılan kulluk...

Buradan türeyen tarihî öykülerse, gönüllü kullar için bir tabiiyet narkozu olurken, veraset koltuğuna oturan kahramanların elinde "ölümsüz" oluşun dayanağıdır. Kutsi bayramlarda atılan hamaset sloganları, tanrıların çağdaşı olmak için gösterilen bir dalkavukluktur. Çünkü ölümsüz olmak için tanrısal varoluşla birlikte mükemmel ve korunaklı bir yerde olmak zorundayızdır. Yani siyasi, iktisadi, felsefi ütopyamızda/cennetimizde.

Hâl böyleyken tarihin belirleyicisi erdem, ahlak ve hakikat değil heva, heves ve hakikati perdeleyen illüzyon olmaktadır. İllüzyona kanmak ise gönüllü kulluğu kabul etmek yani tabiiyetle mümkündür.

Tabi olmak; insan hayatının kaygılı ve düzensiz manzarasını, Hume'un ifade-siyle, mutluluğa yönelik güç düşüncesi etrafında düzeltmeyi hedefler. Tanrı'yla ya da Tanrısal vasıflara sahip olan liderle olan organik bağın bugün de devam etmesinin sebebi aynı endişedir. Radin (1957), insanlığın yeni endişesinin ekonomik kaygılar ve ontolojik korku hâlinde kaynaklandığını ve doğüstü düşüncesinin insanın bu belirsiz dış dünyayla başa çıkma girişiminden doğduğunu söyler. İnsanlık tarihinin her refleksi, bu uzun hayat, başarı arzusu/kaygısı ve mutluluk düşüncesi üzerine kuruludur.

Büyük engizitörler ve diktatörler, iktidarlarını oluştururken, insanların bu "korku"larını kullanmışlardır. Tabi olanların, kendileri adına karar verecek kimselere "inanç olarak" ihtiyaç duymaları, onları kullanılabilir nesnelere hâline getirmiştir/getirmektedir.

Dahası, insanların kendileri adına karar verecek önderlere gereksinim duymaları yüzünden önderler de şuna içtenlikle inanmışlardır: Kendileri, insanlara istediklerini verdiklerinde -acı olsa da- ahlaksal bir görevi yerine getirmekte, insanların omuzlarından sorumluluk ve özgürlük yükünü almaktadırlar.³

Cemil Meriç, kahraman-teba arasındaki bu ilişkiyi bir tür paganizm olarak nitelerken, bu paganizmin ruhunun hakikat, tabiatta ve insanda ilahîyi sezişin

bir refleksi olduğunu söyler. Yani insan, Tanrı'ya yapması gereken ibadeti tabiatın kendince en asil ferdine yapar ve tarihin illüzyonu, itikadı da belirlemektedir...

Bu lider-tarih-itikat üçlüsü, kimi zaman nesne, kimi zaman da birbirinin öznesi olur.

Şimdi, illüzyonlu tarihle neler yapılabilir; ona gelelim.

Üzerinde ittifak edilen tarihsel zirveler, bir sonraki neslin eline geçince, yapmak istenilene gerekçe olur. Tanrılardan ateşi çalan Prometheus'un karakterinden gelişen mitoloji, Tanrı'dan rol çalmak isteyen arzularımızın bahanesi olur. Ari ırkının, tüm insanlık için tehlikeli ve "altın neslin" kurulmasına mani olduğu tarihî miti, Hitler'in elinde milyonlarca insanın katline sebep olur. Avrupalı-Amerikalıların Kızılderilileri katletmeleri bir yana, dünyaya güya vahşi yerli imajını ikame etmeye yetmiştir.

Tüm bunlarda, olması gerekenin yani erdem, ahlakın ve vicdanın varolan gibi anlatılıp, tarihin öznelerinin elinde bir manipülasyon ögesi hâline geldiğini ve afyonlu bir tahavvülle nesnelere karşısına dikildiğini görürüz. Öyle ki; geçmişten günümüzün satırlarına taşınan duygularla, tarihi bugünden okuyanlar nesneleşirken, geçmişin nesnelere dahi özne olarak aktarılır okuyucuya.

Kendi cephenizden baktığımızda ise düşmanın yalanı, iftirası ve çarpık sözleri, dostun meseleleri hoş gidecek şekilde açıklamasına sebep olur. Siz yenilirsiniz ama aslında Almanlar yenik sayıldığı için kaybetmişsinizdir. Kazanmışsanız da mutlaka üzerinizde Allah'ın eli vardır...

Güncel bir örnek olarak Fetullah Gülen, savaşı kazanmış olsaydı nizam-ı âlem için katletmenin münasip oluşunu bize anlatacak, ölen suçsuz insanlar için de, yanlış içtihatla bir, doğrusunda iki sevap vardır diyerek hakka hak batıla batıl deme cüretini elimizden alacaktı.

Güç, doğruyu işte böyle belirlemiş, tarihe mührünü böyle vurmuştur. Bundan sonraki aşama ise bellidir.

İllüzyonun projektörü altında yapılan izdivaçtan toplum gebe kalır, doğurur, sulbünüze verdiğiniz genetik kod, nesiller boyu devam eder. Bununla birlikte yalan ile ikiz olan gerçek tarih, ölü doğmaya devam etmektedir. Çünkü değerine verdiğiniz ölçüsüz kıymet yani etnosantrizm, bir neslin ziyan içerisinde bulunmasına sebep olmaktadır.

Heva ve hevesin yönlendirdiği bu tabiiyet, gönüllü kulluğun imanını pekiştirmiş; tarihî bilgi, bu kulluğun vahyi, oluşturulmuş tarihin lideri ise kendisine ölümün ilişemediği kadir-i mutlak olmuştur. İnsan, yapması gerekenleri yani ahlakını, iradesini teslim ettiği için kaybetmiştir.

Tevhidin Tarihi-Tarihin Tevhidi

Tarih, kendi vakaları üzerinden “büyük olay” dikip, bu elbiseyi toplumun Bel’am’ı, Firavun’u ve Karun’una tevdi ederken heva ve hevesi kullanır. Tebaya pompalanan nefret, öfke ve korku gibi duygular, savaşları başlatmanın ön koşuludur. Modern kaygılarla birlikte daha da palazlanan bu duygular, geleneksel savaşın dışına çıkarır bizi. Artık insanlar, otomatik silahlarla, anesi yaşında olan masum bir teyzeye ateş edebilmektedirler. Bu, batıl fikir üzerine bina edilen kişiliğin hayata karşı bir umursamazlık duygusudur. Kur’an’da bahsedilen fal okları, tapınmak için konulan dikili taşlar ve sarhoşluk veren içkiler akla zarar verdiği gerekçesiyle nasıl şeytan pislği olarak nitelendiriliyorsa, gerçeği illüzyonlaştıran tarih anlayışı da; birer dikili taş mesabesinde olan lider de, bu liderin oluşturduğu ve gelecekte haber veren fal oku nispetindeki tarihî determinizm ve halkın bilincini afyon gibi bozan tüm anlayışlar da birer pislik olmaktadır. Dolayısıyla illüzyon haram olmalıdır! Çünkü bu tarih, bugünü elimizden almaktadır.

Eğer düşünce gemimizin kaptanı vahiy değil tarihse, dini tarihe köle yapıp, uçsuz bucaksız okyanuslarda kendisine kürek çektiririz. Rotayı tarihî liderin determinizmi belirlerse toplumların siyaseti, diyaneti ve en önemlisi hürriyeti, “mevcut olan”la tanışamaz. Hasbelkader varılan liman ise kölenin getirdiği değil tarihin heva ve heves kaptanlığında yavaşılan limanıdır. Bu dinî fenomenlerin özünü kavrayamayıp, dinin, Kudüs’ün veya İstanbul’un düşmesi gibi tamamen tarihî bir olay olarak anlaşılmasına sebep olur...

Marx, diyalektik ilişkiden bahsederken insanın tabiata müdahalesini fakat aynı zamanda tabiatın da insanı dönüştürmesini misal getirir. Kişi, çiftçi doğmaz ama çiftçi olur. Daha sonra çiftçi psikolojisini, ahlakını ve tipini kazanır.

Bizim tarihe söylettirdiğimiz din veya dine söylettirdiğimiz tarih de, kendi ikili diyalektiği içerisinde toplumlarını ve bu toplumların ahlaki rollerini hükümsüz kılan liderlerini sahneye çıkarır. En güzel marşlar artık bizimdir. Mehdi’nin gelmesi için vaveyla kopması, insanların zulüm altında inim inim inlemesi yani susması; eliyle, diliyle düzeltmeyip kalbiyle buğz etmemesi gerekiyordur. İşte! Halk elinden geleni yapmış, sonunda kendisini kollarına atacak bir yâr bulmuştur. Siz artık çocuk doğmadan idesini yani iradesi olmadan zorunluluğunu halk etmiş tarihin kölesi hâline gelmişsinizdir.

Diyalektik materyalizme de tarihin düştüğü not bu mudur, ne dersiniz?

Tarihi Kırmak

“Hakikati bir tez ya da anti tez içinde aramak yerine, zıtların yeni uzlaşmaz bileşiminde aramak gerekir.” (Hegel)

Çobanların elinde yuvalanan İslam; Muhammed’i, Yusuf gibi ana-babasından ayırırken, İbrahim’in putperest koruyucusu Azer gibi Abdulmuttalib’in

yanında büyütür. İsa gibi bir çoban olur. Musa gibi çöllerde kavmiyle cedelleşirken, Hûd suresinin sorumluluğunda kocar. Şartların tümü birbiriyle çelişirken, hem soylu hem öksüz, hem asil hem erkek evlatsız, hem zengin hem fakir olan Muhammed, anlamını Hira'da bulur.

Bu, tarihin en büyük kırılma noktalarından biridir. Sıradan bir Mekke tüccarının sessizlikte duyduğu sesler, ilk kelimesi ve verdiği tepki, kesinlikle tarihin normal akışında değildir.

Hikâyenin öznesini sermayeden ve proletaryadan başlatanlar, vahyin karşısında bu sebeple duramaz. Çünkü vahiy, zamanlar, mekânlar, tarihsel koşullar ve liderler üstü olduğu gibi; tertip edeceği bir taç takma töreni, vereceği bir kutsiyet nişanı da yoktur.

Tarihin seyrini sebep-sonuç ilişkileri içerisinde inceleyenler şöyle bir yanda dursun; kronoloji ne söyler, konjonktür neyi gerektirir, güç nasıl elde edilir umurunda olmayan hâkimler (hikmet sahipleri) vardır çarkın devrini kıran.

İçinde ateşler yanan güneş, dünyanın etrafında dönmesi ile zamanı kucağı-mıza verirken, o ateşin semeresi olan külleri tabilerine dağıtır firavunluk.

Ateşin sıcaklığını Musa'nın asasına değerek arayan eller, bu sıcaklığı vicdanı ile hevesi arasında kalıp yanmak ile tadarlar.

Kül, Yakup'un gözyaşlarını çöllere akıtıp Yusufçuklar yetiştirirken, körlüğü Yakup'ta sananlar, ölümün hayattan bir cüz olduğunu okuyamayanlardır.

Ve her kim, Nuh'a öykünüp heves gemilerinde kurtardığını zannettiği fikirdaşlarını aynı istikamete gönderdiğini düşünürse aynı hatayı tekrarlamıştır.

İnsandan Tanrı türetmek, tıpkı Tanrı'nın insanlaştırılması gibi büyük bir hadsizliktir.

Tekerrür burda yol bulur. Burada kan ve gözyaşı kutsanır.

Çarmıha gerilen İsa değildir. Çarmıha gerilen, koskoca bir hikâyeyi taşıyan ömürlerimizdir.

Bu hikâyeyi başlatarak Allah'ı devreden çıkaran "dindar sekülerlik", yaşadıklarımızı bizlere tarih diye okuturken, kitap ibret diye okutur. Hikâyemizi çalan bu samandan kahramanlar, zamanın taşındığı ölümsüzlük suyundan içtikçe daha bir susarlar.

Tarihin kırılması, tarihe verilen istikametten memnun olmayan Allah'ın en büyük meleşine taşıdığı vahyin eliyle olur.

O elle tutunanın zaman ile ilişkisinin, takvim yaprağıyla sınırlı olacağını bilir ki, zamanın tekerrürünü bir şölen havasında karşılamaz.

Yıldönümlerinin önemi yoktur.

Hâkimler, “buldum!” diyerek sokağa çıkmaz. Mananın Hira ile sıradan bir Mekke tüccarının deneyimiyle anlam bulduğu Mekke’de, tarihin hiçbir ön koşulu bahis mevzuu değildir. O mağaradan “oku” hitabıyla çıkmak, şartları, tarihi, edebiyatı, şiiri, aforizmaları yıkan bir ulti matomdur.

Şimdi vicdanı ve ahlakı, geçmiş ve gelecek üzerinden okursak, tarih gözümüzü boyayacak, ekşimiş ve sahte kahramanların hevesleri ile mayalanan zamanda sarhoş olacağız.

Hoşumuza gitse de bu hâl,
Sarhoşluk haramdır.

NOTLAR

- 1 Şair Serkan Şafak
- 2 Mircea Eliade, *Le mythe de l'eterne retour*, 31.
- 3 Erich Fromm, *Sengin ve Şiddetin Kaynağı*, 13.